

Strictly Ballroom

Under en stor pardanstävling gör den unge dansaren Scott skandal genom att bryta mot de invanda mönstren och improvisera egna steg. Alla tar avstånd från honom, alla utom Fran, en blyg och oansenlig danselev. Hon tar kontakt med Scott och blir hans nya danspartner.

Strictly Ballroom är en fräckt stiliserad, romantisk komedi om kreativitetens villkor – och en feministisk askungesaga!

Rekommenderad från åk 6

Filmhandledning av Gunilla Granath



Filmens handling

Huvudpersonen Scott är tävlingsdansare. Under en stor tävling bryter han plötsligt de invanda mönstren och börjar improvisera egna steg. Därmed förlorar han både sin förväntade seger och sin danspartner, eftersom han bryter mot dansens traditioner och fastslagna regelsystem. Omgivningens negativa inställning är i det närmaste total. Scotts mamma Shirley, hans danspartner Liz och tävlingsledningen fördömer honom och betraktar honom som egoistisk och självhävdande.

Fran, en intetsägande och blyg flicka i nybörjarkursen, har modet att berätta att hon uppskattar hans nya steg, och att hon själv experimenterar med egna steg. Hon föreslår att de båda ska bli danspartners. Till en början avvisar Scott henne, men hon envisas och blir efter många spännande förvecklingar slutligen Scotts partner i både kärlek och dans.

Strictly Ballroom är en film som på ett plan kan ses som en kamp mellan ont och gott, utförd med traditionell dramaturgi. Den handlar också om att våga vara sig själv och att bryta mot de förstelnade konventioner som styr ens vardag.

På ett annat plan speglar filmen kreativitetens villkor i en kommersiell värld. Den skildrar även de kontrollerande regelmänniskornas räddhågsna snålhet och fundamentalism i kontrast mot de skapande artister som vågar spränga gränser och ta sina liv och sin kreativitet på allvar. Man kan dessutom läsa filmen som en feministisk Askungesaga.

Effekter med budskap

I *Strictly Ballroom* spelar klipptechnik, ljussättning, smink och kostym en viktig roll som bärare av filmens budskap. Filmen leker med distanseringseffekter som är så tydliga, att de inte tar sig själva på allvar. Ingen kan ta fel på ”the good guys” och ”the bad guys” i den här filmen. Scotts mamma Shirley presenteras som en åldrad Barbiedocka, en övertygande representant för den prestigefyllda ytligheten. Kinderna glänsar docklikt hårda som glänsande äppelhalvor, ögonlocken glittrar som draperier av guldlamé kantade av hårdstärkta gardinfransar.

När hon berättar om sonens oerhörda svek – att dansa sina egna steg – flyter det eldröda läppstiftet runt munnens glipa och det vita, hårda ljuset förvrider hennes drag så att hon blir helt grotesk. Kameran följer närgånget dessa människor med hjälp av ett grymt grodperspektiv. Tävlingsdansarnas kläder är fullkomligt enastående i sin smaklöshet. De artificiella, sminkade, grälla och överlastade figurerna firar triumfer på dansgolvet, men sinnligheten och glädjen lyser med sin frånvaro.

Det artificiella poängteras genom att människorna porträtteras med hjälp av ett spöklikt och teatralt ljus, vilket belyser att de alla tvingas spela sina ytliga roller. Det pris de får betala för sina framgångar på dansgolvet, är en förlust av närvaro och äkthet i både dans och uppträdande. De är inte mer än sin yta. I kontrast till den osinnliga och tävlingsinriktade dansen virvlar,

snurrar och hoppar Scott med naket ansikte, uppslukad av sin närvaro och passion till dansen.

Det är endast vid ett tillfälle som regissören låter det teatrala ljuset förvrida Scotts drag. Det är när han mästrande och överlägset avvisar Fran som möjlig partner, på grund av att hon inte tillhör den etablerade danseliten. I övrigt framträder Fran och Scott i ett naturligt och varmt ljus, vilket ger ett intryck av att de är hela och äkta människor, utan någon konstlad yta. Kameran är närgången mot dem, men deras oskyddade ansikten väcker bara sympati.

- Hur framställs Scotts mamma? Beskriv hennes åsikter, ansikte och kläder. Vilka medel och effekter använder man i filmen för att måla upp hennes personlighet?
- Försök att återkalla scener där ljuset spelar en central roll. Vilket slags ljus är det? Vilken effekt uppnår man?
- Farbror Les ger Scott en falsk bild, när han berättar att Scotts pappa började skapa och dansa egna steg. Det var ett egoistiskt och destruktivt beteende som förstörde både hans egen och hustruns karriärer. Hur filmas föräldrarnas dans? Vilket intryck får man av dem båda? Hur används ljuset?

Fritt skapande kontra låst regelverk

Dansen sägs vara den mest ursprungliga uttrycksformen hos människan. Att dansa är att vara sig själv. Men även det ursprungliga kan förvanskas och det lekfulla skapandet kan förvandlas till själlös ritual.

Scott älskar att dansa. Han är tävlingsdansare, men för honom betyder dansen mer än tävlandet. Hans mentalitet får honom ständigt att vilja skapa nya steg. Han kan inte slå sig till ro med förvisningen att han, för all framtid, måste följa redan uppgjorda mallar för hur dansen ska se ut. Och när han – mot alla regler – tar de förbjudna stegen blir han ett hot som måste stoppas. *Strictly Ballroom* handlar om dans, men kärnan i filmen, det nya mot det gamla, är ett universellt och tidlöst tema.

Ofta lever kommersiella intressen i symbios med förstelnade former, med det som visat sig gångbart. Det nyskapande och avantgardistiska inom exempelvis scenkonsten är för osäkert, eftersom man löper risken att förlora sin publik. En förlust av en publik innebär nämligen att man förlorar sina satsade pengar. Detta gäller även för filmproduktionen. Det är dyrt att producera film. Det är därmed mindre riskfyllt, ur ett finansiellt perspektiv, att hålla sig till det beprövade, att inte vara för svår, inte för radikal eller konstig. En satsning på det säkra och beprövade innebär en för-

säkran om en publik.

- Tävlingsledarna med Barry Fife i spetsen vill inte låta några nya steg. Varför är de nya stegen så farliga?

En feministisk Askunge

Glasögonbågarna täcker nästan hela ansiktet. Hela hon är beige som en böngrodd. Det är nästan ingen på dansskolan som vet vad hon heter. Hon är den osynliga sorten. När filmen etablerat Fran som handlingens lågstatusperson och Scott som den populära och vackre gossen som väntas vinna nästa stora danstävling, bara han tar sitt förnuft till fånga, blir det nästan oanständigt när denna finniga Askunge har mage att erbjuda sig att bli Scotts nya danspartner. Frans mod och civilkurage står i direkt proportion till hennes fullhet och oansenlighet. Hennes initiativ hade inte varit speciellt märkvärdigt om hon varit vacker och populär.

Fran är en Askunge som vet vad hon vill och, när prinsen ställer sig kallsinnig till hennes erbjudande, skäller hon ut honom och kallar honom en ynkygg som inte vågar släppa fram en nybörjare. Scott tycker att hon är pinsam, men hon insisterar och förhandlar sig till en timme dans med honom. Hon är beundransvärd. I hans ansikte kan man avläsa medlidsamt förakt, men för henne är det dansen som är viktig och i dansen representerar Scott ett förhållningssätt som stämmer överens med hennes eget. Hon besestrar honom! Inte för att han tycker att hon är attraktiv utan för att dansaren i honom omedelbart märker att hon har något som kommer att utveckla honom. Hon förbluffar honom med ett eget, mycket originellt steg som hon övat in.

I 1950-talets filmer fanns det då och då fula ankungar som blev svanar. Dessa ankungar bar alltid glasögon och stramt uppsatt hår. För att bli svanar brukade kvinnorna lösa upp sina små, hårda hårknutar och låta sitt häpnadsväckande tjocka hår svalla fritt. Men det viktigaste var att lägga bort sina glasögon. Så snart hjälten upptäckt dessa svanar in spe, försvann deras synfel som genom ett trollslag. Det tycks vara likadant med Fran. Scott frågar om hon verkligen behöver sina glasögon när hon dansar och, märkvärdigt nog, behöver hon dem inte, trots att hon verkar närsynt. "Det kanske kan hjälpa", säger Scott torrt och betraktar henne kritiskt. I det läget blir filmen grumlig i sitt förhållningssätt till fulhet och skönhet.

I övrigt poängterar filmen tydligt att skönhet handlar om att bli sedd och om att våga ta plats. När Fran introduceras för första gången är hon klädd i en oklädsam t-tröja som effektivt döljer hennes kropp. När hon dansat ett tag med Scott bär hon en vid kjol och en urringad kropps nära tröja. Kroppen uttrycker själens utveckling. Hon har tagit ett stort steg mot självför-

verkligande, vilket Scott både ser och respekterar.

Inför den stora tävlingen Pan Pacific har Fran sytt en svallande spansk kjol med volanger. Fran är tveksam och tycker att plagget är något som hennes mor kunnat bära – ”hon var ju vacker”. Farmodern kommenterar eftertänksamt att det bara är Frans rädsla som hindrar henne från att vara lika vacker som sin mor. Rädsla och mod är nyckelbegrepp i filmen. ”Vågar man inget lever man inte – det är som att leva ett halvt liv”, säger Fran till Scott. Och han tar det till sitt hjärta.

I filmens slutscen är Fran vacker som en dag med stolt hållning och en lyskraft som tycks komma inifrån. När hon erkänner sitt ursprung erkänner hon samtidigt en viktig del av sig själv och vågar därmed synas.

- Beskriv Frans förvandling från Askunge till prinsessa. Vad beror den på?
- Hur kommer det sig att Scott väljer att dansa med Fran? Vari består hennes dragningskraft? Hade det varit möjligt att låta Fran vinna sin prins om hon fortfarande haft stora glasögon och finnig hy? Hur vågar Fran fråga Scott om hon får bli hans danspartner?



Spanska rötter

I *Strictly Ballroom* är det Frans spanska familj och spanska kultur som står för det nyskapande i dansen. Det är tillsammans med Frans far och farmor som de båda unga får gensvar, vägledning och inspiration. När Scott träffar Frans familj för första gången, försöker han dansa en ”paso doble” på det lilla caféet och åskådarna skrattar obarmhärtigt ut honom. Men farmodern tar honom under sina vingars skydd och erbjuder sig att lära honom dansens grunder.

Kontrasten mellan Scotts och Frans uppväxtvillkor, samt familjernas olika förhållningssätt till dansen, är slående. I Frans familj är dans liktydigt med livsglädje och folklig tradition. Dansen växer fram utifrån en lustfylld och stolt medvetenhet om kroppen. När farmodern lär ut rytmen i ”paso doble” lägger hon han-

den på Scotts bröstskorg, tittar uppskattande på honom och säger till Fran: ”Mmm, vilken fin kropp han har”.

Hemma hos Scott och på familjens dansskola är det framförallt reglerna och de exakta stegen som styr. Dansen utmärks av en frånvaro av glädje och lust. Kvar finns teknik, yta och kontroll. ”I dag har jag satt på mig mitt glada ansikte”, säger Scotts mamma, vars inre kokar av ilska och frustrationer. Hennes inre känslostormar döljs dock effektivt med hjälp av ett konstlat och yttre hölje av harmoni och glädje. I den spanska familjen döljer de inte sina känslor. Dansen är, för dem, en kommunikation där känslor som sorg, ilska, kärlek och glädje framträder.

- Diskutera hur dansen växer fram hemma hos Fran. Beskriv relationen mellan den unga och den äldre generationen.
- Hur dansar man på dansskolan där Scott fått sin skolning? Hur är relationen mellan unga och äldre där?
- Hur dansar unga och äldre i Sverige? Har de någon kontakt med varandra i sin dans? Vad uttrycker dansen på ett disco? Vad styr sättet att dansa? Vilka olika dansstilar kan man lära sig i Sverige?

Dansen som befriare

Filmen *Strictly Ballroom* är spännande in i det sista och får en oväntad upplösning som känns både mänsklig och riktig. Scotts far hade inte krossats av att han tog de förbjudna stegen i sin ungdom. Han gick snarare in i sin skuggtillvaro på grund av att han inte vågade dansa sina egna steg.

Det visas tidigt i filmen att Scotts far Doug egentligen står på Scotts sida när det gäller frågan om egna steg. Han videofilmar tävlingen där sonen gör revolt, och tittar senare på filmen med oförställd förtjustning. Doug skildras som en tyst och tillbakadragen man som låter sig domineras av sin fru, samtidigt som han har en hemlighetsfull integritet som skyddar hans innersta, hans själ, från hustruns respektlösa bemötanden. På kvällarna dansar han i smyg i den tomma och mörka danssalen, där han svävar som en ängel och håller en imaginär partner i sina armar. Han är en gåta för alla. Även för oss i publiken.

Filmen visar en stark tilltro till den skapande kraftens styrka. Till och med den pompöse och bedräglige farbror Les och den smått infernaliskt gapige Liz stödjer slutligen Fran och Scott i deras kamp mot Barry Fife. Visserligen är det Fran och Scott som får det väl-förtjänta och stora bifallet när publiken utnämner dem till Pan Pacifics segrare, men den moraliska segern tillfaller Scotts far. När musiken försvinner bryts den öds-

